

HARMADIK RÉSZ.

Isten országának alapítójáról: a Krisztusról.

ELSŐ FEJEZET.

A z e l ő k é s z ű l e t.

54. §. A pátriárkák.

Valamint a természeti, úgy az erkölcsi világban is megvan minden dolognak a maga előzménye, melyeknek lánczolata alkotja a történetet. Isten országának vagy a keresztény vallásnak megalapítását is oly eseményeknek kellett megelőzni, a melyekből e korszakot alkotó tény természetesen, ugyszólván szükségkép fejlődött ki és jött létre az idő teljességében. Egyebektől eltekintve, leginkább a zsidó nép történetében találjuk fel azokat a láncszemeket, melyek között az utolsó Krisztus megjelenése. Midőn Ábrahám a bálványimádó népek közül kivált s környezete számára nemcsak külön lakást keresett, hanem külön vallást is alkotott, melyben vezérfényül az egyistenség eszméje szolgált: már le volt téve az alap egy tisztább valláshoz. Innen Ábrahám és az őt követő pátriárkák nem minden alap nélkül tartották Izrael népét Isten kiválasztott népének, mert a mint a következő is megmutatta, e nép vallása vezetett a maga természetes fejlődésében a keresztény vallásra.

Az Ábrahám egyéniségéről csak akkor tudunk magunknak helyes fogalmat alkotni, ha azon korba teszszük vissza magunkat, a melyben ő élt. Ábrahám egy nép közepette született, mely a bálványoknak hódolt; ezeknek tiszteletével nőtt fel; minő önmehtagadásra volt tehát szüksége, hogy őseinek s környezetének szokásait levetkezve, nevezetesen pedig azoknak sok istene helyett mintegy önkebléből az egy isten eszméjét kifejtse? Igaz, hogy az Ábrahám Istene a Krisztus istenétől, az erős bosszuálló Ur a szeretet Atyjától még távol áll; de legalább már ki volt jelölve az irány, melyben a hit jövő épületét alkotni kell.

És Ábrahám nemcsak az Istenről alkotott magának koránál tisztultabb fogalmat, hanem annak tiszteletét illetőleg is egy nagy lépést tett előre. Nem állíthatni ugyan, hogy Ábrahám teljesen levetkezze volna a bálványimádást, mert az ő családjában is akadunk a képtiszteletnek nyomaira. Így például 1. Móz, 31, 19-ben ezt olvassuk: „Lábán pedig elment vala a juhokat nyirni; azonközben ellopá Rákhel az ő atyjának bálványait;” mindamellett tény az is, hogy már Ábrahám sejteni kezdi azt az igazságot, hogy az igazi isteni tisztelet nem az üres szertartásokban, hanem az Isten iránti engedelmességben áll. Ezt mutatja 1. Móz. 17, 1, hol eme szavakban van kifejezve az Ábrahám isteni tisztelete: „Járj én előttem szüntelen, és légy állhatatos.”

A zsidó nép pátriárkái között nevezetes szerepe van még Izsáknak és Jákobnak, a honnan a szent írásban gyakran találunk ily kifejezést: Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak Istene. Izsákot az önmehtagadás és csendes türelem, Jákobot az erélyes cselekvésmód jellemzi; a zsidó nép történetében azonban egyik sem foglal el kiválóbb helyet Ábrahámnál.

55. §. Mózes és a törvény.

Mózessel egy új korszaka kezdődik a zsidó nép vallásos életének. Ő az Ábrahám által megtalált s a pátriárkák által ápolt isteneszmét nemcsak tökélyesbítette, az Istent szellemibb, magasztosabb és szentebb lénynek állítván, mint ősei, hanem az Isten eszméjéhez a törvénynek, mint az isteni akaratnak eszméjét kötötte, vagyis az isteni akaratot írott törvényekbe

nemzeti jelleg
foglalta. S jóllehet Mózes sem tudott kiemelkedni a szűk látkörből, mely a zsidó vallásnak tisztán nemzeti jelleget adott, a mulandókat a maradandókkal, az érzékieket az érzékfelettiakkal összevegyítette: általa a vallás mégis határozott lendületet nyert.

Mózes már nevelkedése alkalmassá tette arra, hogy a zsidó népnek reformátora legyen. Ő Egyiptomban született, hová a zsidó nép még Jákob idejében bevándorolt volt. Itt alkalma lőn Mózesnek egy rendezett államot megismerni s miután meggyőződött arról, hogy az állami lét legelső kelleke a függetlenség, elhatározta magát, hogy a zsidóságot Egyiptomból, hol idő folytán különben is mind alább sülyedt a nép erkölcsé és tekintélye, eredeti hazájába visszavezeti.

Kr. e. 1312
A zsidó nép Egyiptombani lakását közönségesen 400—430 évre teszik. Kiköltözésök és megtelepedésök története rege-szerű ugyan, de a Mózes nagyszerű alakját kétségbevonni mégsem lehet. A kiköltözés idejétől fogva, melyet Bunsen Kr. előtt körülbelől 1312. évre teszen, a Mózes neve a vilá-gító torony s az általa szerkesztett törvények azok a kapcsok, melyek a zsidó nép nemzeti és vallási alkotmányának egykor legerősebb biztosítékai voltak s e népet ma is bámulatosan összetartják.

csak Israel Istene
Mint a pátriárkák vallásában, úgy a Mózesében is a Jehova csak az Israel istene, a ki egyszersmind királya, törvény-hozója és uralkodója is a népnek. Innen a mosaismusban a vallási és erkölcsi törvények egyszersmind államtörvények is voltak és megfordítva. Ezt nevezik már theokracziai vagy istenursági alkotmánynak, a melyben a főszerep a papoknak, mint isten szolgáinak jutott.

Profeta
Azonban, hogy a papság ne válhassék veszélyessé a népre nézve, mint más országokban, Mózes megengedte, hogy az Isten akaratának mindazok hirdetői és tolmácsai legyenek, a kik e végre magokban erőt és tehetséget éreznek. Ez egy oly intézkedés volt, mely egyedül tette lehetővé a prófétai hivatal kifejlődését. E mellett, hogy a papság ne tekinthesse a törvényeket a maga kizárólagos tulajdonának, megrendelte azoknak koronkénti nyilvános felolvasását. Így akarta ő az egész zsidó népet, ugyszólván, papi néppé nevelni.

Ha ezekhez hozzáveszszük az ünnepek berendezését, melyek által a zsidó nép történetének fontosabb eseményeit oly módon kívánta emlékezetben tartani, hogy azoknak jelen-

tösége az irástudatlanok előtt is mintegy érzékitve legyen, a mit bizonyít a többek között a páscha ünnep, midőn minden családnak utkészen kellett lenni s e mellett sótalan kenyeret és búránnyt kellett ennie; el kell ismernünk, hogy a zsidó nép nem ok nélkül ragaszkodik Mózeshez oly kiváló tisztelettel.

56. §. A királyság.

Minthogy Mózes úgy tekintette az Istent, mint uralkodót, igen természetes, hogy sem neki, sem az utánna közvetlen következő biráknak nem jutott eszökbe, hogy a nép felett valamely nagyobb méltóságra, nevezetesen pedig királyságra vágyjanak. A királyság eszméje Sámuel alatt született meg, midőn az idegen népek által szorongatott zsidóság a birákban már nem talált magának elég biztosítékot függetlensége megvédésében; másfelől ez által is emelni vélte azt a tekintélyt és elhivatást, melyet más népek felett magának tulajdonított.

A királyság eszméjének kifejlődése a zsidó nép történetében vallásilag azért fontos, mert ennek alapján később a szabadító vagy messiási várakozásokkal is egy hatalmas király megjelenése volt összekötve.

Egyébiránt a zsidók királya nemcsak a nép főhadvezére és ítélőbirája, hanem egyszersmind első nevelője is volt. Neki, mint a Jehova kiválasztottjának, mint a láthatatlan király földi képmásának Isten akaratja szerint kellett uralkodnia, úgy annyira, hogy a király akaratja mindig az Isten akaratjával egy legyen. Neki ugyszólván elsőnek kellett lenni a legjobbak között. Egy szép eszménykép, a melynek fájdalom a zsidó királyok is nagyon halvány árnyai voltak. A későbbi irók legtöbb elismeréssel emlékeznek Dávidról. Kétséget nem szenved, hogy Dávid alatt Zsidóország addig nem ismert hirre és tekintélyre jutott, de azért bajos volna azt állítani, hogy benne teljesezésbe ment volna a Sámuel látomása, midőn ezt mondá a királyságtól megfosztott Saulnak: „Találtam immár az Urnak egészen szive szerint való embert.” 1. Sám. 13, 14. A Dávid élettörténetében is vannak sötét foltok, ilyen

például az, a midőn Hitteus Uriast megöleti, hogy annak feleségét feleségül vegye. 2. Sam. 12, 7. stb. De a mi Dávidban, főleg mint királyban elismerést érdemel, az, hogy tévedéseit, vétkeit őszintén megbánja s ha elesett, ismét Istenhez emelkedik. Az ő Istenhez vágyó lelkének szép termékei a zsoltárok, melyek a zsidó költészet remekei s nem egy közülök ma is figyelmet érdemel. Az ő zsoltáraiban már többször találkozunk a bűnös embernek a szabadító utáni esengéseivel, melyek később nagy mértékben fokozták a zsidó nép kebelében egy messiás eljövetele iránt táplált reményt.

Salamon még kevésbé felelt meg a zsidó királyság eszményképének. Az a bölcs sziv, melyet ő uralkodása kezdetén kért magának Istentől, nem sokáig volt tulajdona. A templom építésére, a példabeszédek irásával szerzett érdemeire élete vége felé nem kis homályt vetett a pazar fény utáni vágy, melybe magát és királyi udvarát felöltöztetni igyekezett. Fia, Rehabeám alatt aztán az ország két részre szakadt, Juda és Izrael országa név alatt. A tiz törzsű Izrael 255 évig küzdött még önállásáért, ekkor az assyriaiaknak meghódolva, lelépett a világ szinpadáról, a két törzsű Juda országa Izrael után még 134 évig állott fenn, a mikor aztán Zedekiás gyenge uralkodása alatt ez is meghódolt Nabukádnezárnak, ki a jeruzsálemi templomot leromboltatta és a zsidó népet a babilioni fogságra hurczolta.

A zsidó népnek a meghódítás és száműzetés következtében idegen népekkel történt érintkezése alkalmul szolgált egyfelől arra, hogy a zsidó vallásba addig ismeretlen elemek csuszszanak bé, mint például az ördögökről szóló tan, melyet csak a babilioni fogság után írt könyvekben találunk fel; másfelől a zsidók monotheismusa ismeretessé kezdett lenni a pogányság között is, a mi később a keresztény vallás elterjedését megkönnyítette.

57. §. A próféták.

A prófétai hivatal s így a próféták is kitünő helyet foglaltak el a zsidó nép kebelében.

Prófétálni tulajdonképpen annyit tesz, mint jövendőt mondani; azonban a zsidó prófétákat nem szabad azon jövendőmondókkal összetéveszteni, a kik a könnyen hívő nép kíváncsiságának kielégítését

tüzték maguk eleibe feladatul. Az ők elhivatásuk sokkal nagyobb és nemesebb volt. Ők a megismert igazságot rendíthetetlen bátorsággal hirdették. Nevezetesen ők voltak:

1-ször a királyok ellenőrei, a kik azoknak tettei felett ítéletet mondtak, őket ha kellett, megfeddették, kötelességeikre figyelmeztették és tanácsaikkal éltették.

2-szor a próféták voltak, a kik a népet bűnbánatra hívták, midőn a véték és bűn erőt vett rajtuk s a Jehova tiszteletét elhomályosulni látták. Ők nemcsak a világosság szerepét játszották, mely a sötétséget eloszlatja, hanem a sóét is, mely Izraelt a rothadástól megóvni volt hívatva.

3-szor a próféták a nép vigasztalói voltak a nyomoruság idején, úgy tüntetvén fel azokat, mint az Isten látogatásait, a melyeket azonban az Ur elfordít az ő népéről, mihelyt ez megismeri az ő Urát.

4-szer a próféták egy boldogabb jövő hirnökei voltak. S e pont az, a melyben a próféták közelebbi viszonyba jönnek a keresztény vallással is az által, hogy gyakorta hivatkoznak arra a korra, melyben nem a kötáblákra, hanem a szivekbe irt törvény fog uralkodni s az ó szövetséget egy új szövetség váltja fel, melynek részesei lesznek a földnek minden népei.

A prófétálás, mint a költészet, az emberiség közkinccse és semmiesetre sincs csak Palesztinához kötve. A mi a zsidó prófétáknak mégis kiváló helyet ad az ókor más hasonló jelenségei felett, ez mindenek előtt az ők prófétálások tartalma és annak örök igazsága. Mint a legnagyobb költőket, őket is a lélek, a szellem indítja, szólítja és ragadja magával. Nincs más céljok, minthogy kifejezést adjanak saját érzelmeiknek, saját gondolataiknak. Nyilvános helyeken, népgyűlésekben, a tanácstermekben és a királyok palo-

① táiban hivatlanul fellépnek és az Isten nevében hirdetik a Jehova akaratát, ígéreteit és fenyegetéseit. Ezért nevezik őket az ó testamentumban nabi-knak is, a mi annyit tesz, mint Isten tolmácsa, szószólja.

② Ábrahám és Mózes is prófétáknak hivattak. A birák korszakában a próféták mellett próféta nőkkel is találkozunk, mind Hulda, (2. Kir. 22, 14.) Noadja (Neh. 6, 14), Deborá, (Bir. 4, 4.) A tulajdonképpeni prófétai kor Sámuellel kezdődik, a ki Ramában, Bethelben, Gilgalban és Jerichoban próféta-iskolákat alapított, hol a próféta fiak egy ideig együtt laktak, később ez az együttlakás megszűnt. Életmódjuk általában egyszerű volt. Megkülönböztetésül, ugylátszik, bő köpenyt viseltek, mely bőrből vagy teveszörből volt készítve. Nem tartoztak egy külön törzshöz, mint a papok s általában bármely családból, bármely vidéken felléphetett a próféta. Többnyire élő szóval tanítottak, mint Sámuel, Náthán és Ilyés is. Az író próféták Kr. előtt a 9-dik században kezdődnek Joellel, ezt követik aztán Amos, Hoseas, Zakariás, Esaiás, Mikeás, Nahum, Habakuk, Jeremiás. A fogság idejére esnek Ezekiel, Ezsaiás. A fogságból való visszatérés idejére Haggé, Zakariás és Malakiás.

58. §. A messiási jövendölések.

③ A kinek jelene borult és sötét: a jövőben keres vigaszt és kárpótlást. Így tettek a próféták is. Mentől nyomasztóbb helyzetbe jutott a zsidó nép, annál elevenebb színekkel festették azt a kort, melyben a Jehova könyörülni fog az ő népén. Így származtak a messiási jövendölések, midőn egy szabadító által a zsidó nép ismét nagygyá lesz.

④ A mi már ezeket a messiási jövendöléseket illeti, különösen kettőt kell megjegyeznünk. Először azt, hogy a Messiás eljövételét mindenik próféta a legközelebbi időre helyezte. És ez emberismeretöket mutatja; mert oly biztatás, a mi századokra vagy éppen évezrekre terjed ki, a közönséges emberre nézve nem nagy erővel bír. Másodszor mindenik próféta a Messiás jellemzésére a maga korának gon-

dolkozásmódját és fogalomkörét felhasználta s így a Messiás egy oly tágkörű fogalommá lett, melyben a király, a próféta, az áldozó pap, az isten-fia és emberfia fogalma mind egyesült. Ezen jellemzésből tehát egyiket vagy másikat könnyű volt aztán később a Jézusra alkalmazni s ez által Jézust az ó testaméntumban megjövendölt Messiással azonosítani.

Ha már azt vizsgáljuk: hogy Jézusban csakugyan teljesedésbe mentek-e a messiási jövendölések? kénytelenek vagyunk azt mondani, hogy abban az értelemben, a mint a próféták kívánták, nem mentek teljesedésbe. A száműzött zsidók legnagyobb része többé vissza se térhetett hazájába; Dávidnak nem lön utóda, a ki az ő királyi székét ismét visszafoglalja, hanem a nép még egy félezred évig hanyatva, előbb az assíriaiak és babyloniaiak, majd a perzsák, macedoniaiak, syrok és végre a rómaiak hatalma alá hajtva, szétlönek szórva a világon.

De ha eszerint külsőleg nem is teljesedett bé a próféták jövendölése, beteljesedett bensőleg, szellemileg. A földi király helyett eljött a lelki király, a ki nagyobb lön Dávidnál s nagyobb minden királyoknál. Földi országot Jézus, igaz, hogy nem alapított, de az ő országa mégis létezik s határai ott vannak, a hol a kegyes szívek megszűnnek dobogni. Az a szövetség, melynek Jézus lön szerzőjévé, nem egy népé, hanem az egész emberiségé.

59. §. A zsidó vallás állása a Jézus korában.

Minekutánna Malachiással, mintegy 400 évvel Kr. előtt, az utolsó próféta is elhallgatott, egy új korszak állott bé a zsidó nép vallásos életében, melyet a ceremonias törvények betüinek betöltése iránti vágy jellemez. A száműzetésből hazatért izraeliták ugyanis az által hitték az időt a Messiás eljövételére előkészíteni, ha a törvényeket az utolsó betüig betöltik, a minek aztán az lett a következése, hogy az életadó hit helyébe a törvények szörszálhasogató magyarázata lépett s nem azt tartották a legvallásosabb

embernek, a ki jámborul és kegyesen él, hanem a ki a törvényeket s azoknak értelmét legjobban tudja. Ez irány okozta azt, hogy a zsidó vallásban lassanként három felekezet, vagy párt fejlett ki: a farizeusoké, a sadduceusoké és az essenusoké.

A farizeusok, a kik egyébaránt a legtanultabbak voltak és legnagyobb befolyással bírtak, a néptől lassanként elkülönítették magokat s csak magokat tartották igazhitűeknek. Külső kegyességökben, mert mindenben inkább csak látszóttak, még a Mózes törvényein is tulmentek s azokat egy rakás ceremóniával toldották meg. Valamint kegyességök, ugy az isten országa és az eljövendő Messiás iránti reményök is a hiuság, türelmetlenség s betüimadás bélyegét viseli magán. Legnagyobb ellenségei voltak Jézusnak és az ő követőinek. Keletkezésök ideje Kr. előtt körülbelől 480 évre tehető.

etoldás
A sadduceusok, ezek szorosán az ó testamentumhoz ragaszkodtak s elvetettek minden tant, a mi ahhoz későbben toldatott; így a feltámadásról szóló tant is újításnak tekintették a zsidó vallásban s azért nem is fogadták el. Erkölcsei életök ezeknek sem volt példányszerű; szerették az élvezet, a világi gyönyörüségeket s ezért a rómaiakkal jó barátságban éltek. Közöttük találjuk a Herodes fejedelmi házának tagjait, valamint a nagy tanács tagjai is jobbára sadduceusok voltak a Jézus korában. A farizeusokkal csak a Jézus iránti ellenszenvben egyeztek meg; de a módra nézve, melylyel ezt az ellenszenvet kimutatták, különböztek, mert a míg a farizeusok Jézus tanait ellenérvekkel igyekeztek megczáfolni és visszaverni, ezek, t. i. a sadduceusok csak a guny fegyverét használták ellene. Keletkezésök ideje Kr. előtt 200-ra tehető. Jeruzsálem elpusztíttatása után nyomtalanul eltűnnek.

Essenus
Az essenusok egy szerzetszerű társulatot képeztek, a kik azon idő alatt, a míg a farizeusok és sadduceusok Jeruzsálemben az uraságért küzdöttek, visszavonultan éltek a pusztá magányában. Házasságra nem léptek, az esküt kerülték; hittek a halhatatlanságban és a testet csak úgy tekintették, mint a lélek fogházát. Isteni tiszteletök a szent iras olvasásában, mosodásokban és imádkozásban állott; ez utóbbit különösen napfeljöttkor gyakorolták. Általában szigoru erkölcsi életet folytattak, melyből az örömnök minden neme ki volt zárva s másokkal a legtöbb jót tettek. A Krisztus korában alig voltak többen 4000-nél. A ki közéjük felvétetett,

egy bárdot, egy kötényt és egy fehér köntöst kapott; az első a munkát, a második a tisztaságot jelképezte; az utolsó pedig a formaruha volt. Sokan abban a véleményben vannak, hogy Jézus is ezeknek társaságából való lett volna, de a mi nem való. Ugy látszik, hogy az essenusok sem ellenséges, sem barátságos állást nem foglaltak el Jézussal szemben. Ellenben Keresztelő János több mint valószínű, hogy essenus volt s ha nem is tartozott egyenesen hozzájuk, velök szellemi rokonságban állott.

60. §. Keresztelő János.

Közvetlen a Jézust megelőzőleg egy próféta lép fel Zsidóországban, a ki mintegy határkö áll az ő és új szövetség között s megjelenésével Mózesre és Ilyésre emlékeztet. E próféta Keresztelő János.

Keresztelő Jánost közönségesen Krisztus előhírnökének nevezik. És nem ok nélkül, mert valóban ennek utát egyengette s a kebleket bűnbánatra serkentő beszédei által a Jézus elfogadására készítette. Midőn Keresztelő János így szólott: „Térjete meg, mert elközelített a menyeknek országa,” Máté 3, 2. mintegy sejteni látszott azt a nagy eseményt, mely Izraelben már készülöben volt. Ő volt, a ki a hozzátolongó népsokaságnak, mely nyugtalan lelkének nála keresett enyhületet, így szólott: „Én keresztellek titeket vízzel a megtérésre, de a ki én utánam jő, nálamnál erősebb, kinek nem vagyok méltó, hogy csak zsolyáját viseljem, az titeket keresztel szent lélekkel és tüzellel.” Máté 3, 11. Luk. 3, 18.

Igy fűződnek az események egymáshoz, mint láncszemek, mert az erkölcsi világban sincs ugrás, miként nincs a természet országában. A szellem harcossai mindig egyik a másiknak nyomába lép. Jézus ott kezdi, a hol Keresztelő János végzi.

De éppen mivel Jézus az utat már maga előtt részben megtörve, vagyis kiegyengetve találja, önként következik, hogy Ker. Jánoson messze túl emelkedik.

A különbséget a kettő között könnyű átlátni.

Ker. János végig megmarad a szigoru pusztai prédikátornak; Jézus ellenben a nép közé vegyül, részt vesz ezeknek örömeiben s nem a büntető bíró, hanem a barát szerepét veszi fel magára.

Ker. János egy tükröt tart a bünös emberiség elé, melyben iszonyodva szemlélik lelkök eltorzult vonásait. Jézus ellenben az orvosságot tartja kezében, melylyel, a ki él visszaszerezheti azt, a mit a bün által elvesztett.

Ker. János fenyeget és fedd, Jézus bátorít és tanít.

Mindezek nyilván mutatják, hogy igaza volt Ker. Jánosnak, midőn azt mondá: „A ki én utánam jő, nálamnál nagyobb lesz.“

61. §. A pogány vallás állapota.

Nem csak a zsidó vallásban, hanem a pogány vallásban oly jelenségekkel találkozunk azon idő tájt, midőn Jézus született, a melyek nyilván arra mutatnak, hogy emberiség vallási tekintetben egy nagyszerű átalakulásra vár. Az az esmeretlen Isten, melynek a pogányok áldoztak, már igen sokakat nem bírt kielégíteni. Az erkölcsök is meg voltak lazúlva. A jobb és nemesebb szivek tehát a pogányság kebelében is egy jobb kor után esengtek s a római költők nem egyszer lelkesülve énekelték meg „kelet hősét“, a ki a világnak üdvöt hozandó lesz.

És a midőn így az isteni gondviselés mintegy előkészítette az emberiséget arra a nagy átalakulásra, mely a ker. vallásnak lön dicső eredménye, az időnek teljességében jelent meg a Jézus Krisztus, Isten országának megalapítója.

A pogányság még egy más oldalról is nagy szolgálatot tett a ker. vallásnak, a mennyiben annak elterjedését eszközölte. Miután ugyanis Róma hatalma alá hajtotta a körülte levő kisebb birodalmakat s így mintegy világuralomra jutott: ajtót nyitott mindenfelé az új eszmeáramlatnak.

MÁSODIK FEJEZET.

Az idő teljessége.**62. §. Jézus születése, nevedése s általában életének főbb mozzanatai.**

Jézus, a kiről írva van: „Minekutánna eljött a teljes idő, kibocsátá Isten az ő fiát,” Gal. 4. 4. született Betlehemben, Augustus római császár uralkodásának 30-dik évében. Szülői voltak József és Mária, a Dávid családjából származott, de elszegényedett sorsú izraeliták, Názarethből. Itt nevedett fel Jézus is, szülőinek gondozása alatt s már 12 éves korában különös jelét adta magasabb elhivatásának, mert a jeruzsálemi templomban magáról egészen megfeledkezve, belémerült abba a világba, melyet a hit, a szellem világának nevezhetünk, s amint maga mondá: „foglalatos lett az atyának dolgaiban.” Luk. 2. 49.

Nyilvános fellépése 30 éves korában történt, mikor először is Ker. Jánost felkeresvén, magát általa a Jordán vizében megkereszteltette. Ker. Jánoshoz hasonlóan ő is a pusztába vonult eleinte, de csakhamar belátta, hogy a ki tenni akar, annak az életben az emberek között kell forgolódnia. Tanításaival, melyeknek alapeszméje az Isten országa volt, először saját lakhelyén Názarethben lépett fel; de itt neki is éreznie kellett ama régi igazságot, „hogy egy próféta is nem kedves az ő hazájában.” Luk. 4, 24. Ennélfogva Názarethet elhagyva, Kaperneumba ment; e városka lett az ő működésének központja, a honnan Genezáreth tava körüli helyeket bejárta.

Jézus a maga tanításaival mindenütt a néphez fordult, ennek még romlatlan szívében hitte feltalálni azt a termőföldet, melyben elhintett eszméi meg-

fogamzanak. A nép közül választott magának tanítványokat is, a kiket gondolatvilágába, terveibe egészen béavatott. És számítása nem is volt alaptalan, mert a nép mindenütt örömmel fogadta, örömmel hallgatta azon egyszerű, mesterkéletlen beszédeket, intéseket és oktatásokat, melyeknek egyedüli célja volt meggyőzni az embereket arról, hogy a vallás nem a törvény betüihez való ragaszkodásban, hanem a jó cselekedetek gyakorlásában áll, s a legvallásosabb ember az, a ki leginkább szereti Istent és embertársait, a mire ő saját életével igyekezett mindig és mindenütt példát adni.

Mind a mellett azonban, hogy Jézus tanításainak megfelelőleg maga a szeretet volt, nem kerülhette ki a világ gyűlöletét. Különösen a farizeusok és sadduceusok csakhamar halálos elleneivé lettek s elhatározták, hogy ha másként nem lehet, élete árán is elhallgattatják.

Ily viszonyok között Jézus nem kerülhette ki többé elleneit; szembe kellett velök állania s miután faggató kérdéseikre többször úgy nyilatkozott, hogy ezek kénytelenek voltak magokat legyőzve érezni, végre elhatározta magát, hogy magában Jéruzsálemben, a farizeusok és irástudók főfészkében lép fel s ott szerezze elveinek érvényt, vagy ott esik el azoknak védelmében.

Ez utolsó csakugyan bé is következett. A farizeusok, miután Jézus a jéruzsálemi templomban szemökre hányta kétszinüségöket s háromszoros jajt kiáltott reájok, csak egy gondolatot tápláltak lelkökben: elveszteni, megsemmisíteni Jézust.

Mielőtt azonban a végcsapás békövetkezett volna, Jézus a maga szeretetének még egy szép példáját adta; megmosta tanítványainak lábait s megette velök a husvéti bárányt, mely alkalommal az ő közel

halálának emlékére kenyeret és bort adott tanítványaiknak s ezzel letette alapját annak a szent vendégségnek, mely ma is legszebb kapcsa a hívek egyességének a keresztény egyházban.

A mi a Jézus ellen szőtt tervek között még különös figyelmet érdemel, az, hogy az ő elárulására éppen egyik tanítványa, Iskariotes Judás vállalkozott. Hogy a Jézus elfogatásában minden zajt kikerüljenek, ő vállalta magára, hogy őt az érette küldött fegyveres nép kezébe adja, a mi megtörténvén, a tragoedia gyorsan véget ért; mert bár a vallatásoknál nem tudtak Jézusra semmi bűnt bém bizonyítani, mindazáltal az ő elleneinek sikerült Pontius Pilátus által őtet kereszthalálra ítéltetni, mely a Golgotha hegyén aztán rajta végre is hajtattott. Jézus kiszzenvedett, de az igazságot megölni nem lehet, a szellem a sírból is ég felé tör s már harmadnapra megzendült Jézus koporsójánál a lelkesítő szózat: „Nincsen itt, feltámadott.”

A Jézus születésének körülményeit az evangelisták költői színekkel adják elő; nevezetesen azt mondják, hogy a Jézus születése éjjelen a betlehemi pásztoroknak angyalok jelentek meg, hogy a keleti bölcseket egy csillag vezérelte a csecsemő jászlához, s végre, hogy szülői a Herodes boszúját kikerülendő, a csecsemővel Egyiptomba mentek. Ezek a legszebb bizonyosságai annak, hogy a nagyokat és nemeseket már a csecsemő korban megtiszteli az emberiség, valamint a valódi költőt már bölcsőjében megcsókolja a muzsa.

Hogy Jézus a József és Mária fia volt, kitetszik Luk. 4, 22-ből: „Avagy nem ez-e a József fija?” Nem különben Mária így szólítja meg őt, midőn a jeruzsálemi templomban tőlök elmaradt: „Imé a te atyád és én nagy bánattal keresünk vala tégedet.” Luk. 2, 48.

Ugyancsak Luk. 2, 51-ből látszik az is, hogy Jézus Nazarethben lakott s mint tovább írva van: „Gyarapodék vala a bölcseségben, testének állapotában és Isten s emberek előtt való kedvességben.” Hogy mi módon fejlődött ki annyira? Mit és hogyan tanult? E kérdésekre nem találunk

Fantás
Fantás
világos feleleteket. Annyi bizonyos, hogy gyermek és ifjú éveiben neve nem hatott el messzire, mert Nathanael, ki Kanában, Názaréthtől csak 3 órára lakott, nem hallott róla semmit, s nem ismerte őt. Ján. 1, 45, 46. Hihetőleg a természet volt legnagyobb tanító mestere, mely különösen Názareth környékén, a maga festői hegy- és völgycsoportozatával, buja növényzetével, termékeny szántóföldeivel igen alkalmas volt arra, hogy egy fogékony kőelben a vallásos érzést felébressze s Istenhez emelje.

Midőn Jézus Keresztelő Jánostól elvált s a pusztába vonult, emlékezet van az ő megkísértetéséről. Máté 4, 1—11. Szép leírása ez annak a küzdelemnek, a melynek minden ember ki van tétetve a pályakezdés válságos pontján. A világi érdek, a hiúság és nagyravágyás ilyenkor mind felébrednek a tette kész férfikebelben. Boldog, ki a küzdelmet a Jézus eme szavaival állhatja ki: „Eredj el Sátán, mert meg vagyok írva: A te uradat, Istenedet imádjad és csak őtet szolgáljad.” Máté 4, 10.

Jézus mint tanító lépett fel, de az ő tanításainak alapja nem a törvény betűinek magyarázatából állott, mint a farizeusok-é, hanem úgyszólván, tettei által tanított. Erre serkentette tanítványait is, kik 12-ten voltak; névszerint: Péter és András, Jakab és János testvérek, továbbá Filep, Bertalan, Tamás, Máté, Jakab a Zebediás-fia, Taddeus, Judás, Simon és Iskariotes Judás.

1) A farizeusokkal legelőbb a szombat megünneplése kérdésében ütközött össze. Máté 12, 2—8. Azután a mosakodásra nézve. Máté 15, 1—20. Végre hozzájárult ehez az, hogy Jézus nem állotta a bűnösökkel és publikánusokkal is társalogni, a kikkel a farizeusok érintkezni is szégyennek tartották. Máté 9, 10—19.

Figyelem
Mindezek s más hasonló kérdések azonban nem szolgáltatottak elégséges okot arra, hogy a farizeusok nyíltan fellépjenek Jézus ellen. Ehez valami olyan okot kellett keresniök, mely által Jézust a római hatalom előtt hozzák gyanuba. Erre volt számítva a farizeusoknak az a kérdése, midőn Jézusnak egy pénzdarabot felmutatva, azt kérdezték tőle: ha vajjon kell-e a császárnak adót fizetni? de Jézus feleletével itt is kikerülte a tört és elleneit megszégyenítette. Máté 22, 16—22. Míg végre beléakadtak abba, hogy ő magát a zsidók királyának nevezte. Máté 27, 11. és azt mon-

Fontos védvétel

dotta, hogy: „Elronthatja az Istennek templomát és harmadnapra ismét megépítheti azt.“ Máté 26, 61.

Hogy a Judás tette mily alávaló volt, nyilván mutatja az, hogy mai napig mindenki iszonyodik a Judás névtől. Lehet azonban, hogy Judást a maga elhatározásában neme-
sebb indok vezette, mint az az összeg pénz, melyet árulá-
sáért kapott. Judás telve volt a messiási reményekkel; ő hitte, hogy a Jézus lesz a zsidó nép megszabadítására ígért király és szabadító, csak még nem hitte eljöttnek az időt, melyben a zsidó népet felhívja, hogy a római iga lerázására fogjanak fegyvert. E fellépésével tehát kényszeríteni akarta Jézust, hogy nyilatkozzék. A midőn aztán reményében megcsalatkozott s látta, hogy mily rosszul számított, tette miatt kétségbe esett, a 30 pénzt a farizeusok lábaihoz dobta s magát felakasztotta.

Általában a Jézus helyzetét nem kis mértékben nehezítette a zsidóságnak a Messiásról alkotott fogalma, a kik abban egy Dávidhoz hasonló földi uralkodót s nem lelki királyt kerestek, mert a főpap is, a ki az ő vallatásánál elnökölt, csak akkor szakasztá meg ruháit s akkor mondotta, hogy káromlást szól, midőn Jézus magát a Krisztusnak, az Isten fiának állította lenni, Máté 26, 65., ekkor kiálták az összegyűlt papi fejedelmek: „Méltó a halálra!“ Máté 26, 66.

A papi fejedelmeknek az ítélet végrehajtásához a római helytartó segítségét kellett igénybe venni. A helytartó Pontius Pilátus nem találván benne semmi hibát, szabadon akarta bocsátani, de a felingerelt nép megfeszíttetését kívánta, és ő megmosván kezeit, engedett, ezt mondván: „Ártatlan vagyok én ez igaz ember vérétől; ám ti lássátok.“ Máté 27, 24.

Jézusnak utolsó szavai a keresztfán ezek valának: „Atyám, a te kezeidbe teszem le az én lelkemet.“ Luk. 23, 46.

A gonoszságnak sikerült tehát elejteni a legigazabb embert is, de a győzelem mégis a Krisztusé lőn, az ő vérében megfogamzottak azok az eszmék, melyeknek ő életében és halálában hirdetője volt. Ezek ma is élnek; él a Krisztus is, bizonyságául annak az igazságnak, a melyet már a Zsoltárok írója kifejezett, midőn így szólott: „Nem hagyod az én lelkemet a koporsóban és nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson. Zsolt. 16, 10.

63. §. Jézus a legmagasabb erkölcsi példánykép.

Ha Jézust összehasonlítjuk mindazon nagyokkal és jelesekkel, a kiknek nevét a történelem megörökítette, el kell ismernünk, hogy ő a maga nemében egyedül áll az emberiség előtt, mint legmagasabb erkölcsi példánykép. Benne teljesedésbe ment mindaz, a mi előtte csak sejtelemképpen élt az emberek keblében és a mire a jobb lelkek megszűnés nélkül törekedtek mindig s törekeshetnek ma is: t. i. megvalósítani az emberben az Isten képét. Ezért mondja róla a szent irás, hogy ő a láthatatlan Istennek ábrázata, Kol. 1, 15., kiben az istenségnek minden teljessége lakozik. Kol. 2, 9. Jézus, ugyszólván, a megtestesült erkölcsi jóság volt, telve az Isten és emberek iránti szeretettel, melynek szavai és tettei, élete és halála által kitünő jelét adta, annyira, hogy ő nem minden alap nélkül mondhatá magáról: „Én és az Atya egy vagyunk.“ Ján. 10, 30. S ámbár ő is ki volt tétetve az élet mindennemű kísértéseinek, a melyek az embert bűnre csábítják, azok között is megőrizte szívének tisztaságát, példát adván ez által nekünk is, hogy az ő nyomdokaiba lépjünk, őt kövessük, a mint írva is van: „Példát adtam nektek, hogy a miként cselekedtem veletek, akképen cselekedjetek ti is.“ Ján. 13, 15. És ismét: „A ki azt mondja, hogy ő benne lakozik, annak ugy kell járni, a miképpen ő járt.“ 1. Ján. 2, 6.

E szerint tehát Jézus is csak ember volt, de ha lehet e kifejezéssel élni, tökéletes ember, a ki szellemi, főleg pedig erkölcsi tulajdonainál fogva magasan áll minden ember felett. És hogy Jézust kortársai is csak embernek tartották, világos magából a szent irásból: „Avagy nem ez-e a József fia.“ Luk. 4, 22. Csakhamar azonban, hogy Jézus a keresztfán elvérzett, s az ő példányszerű élete és halála a tanítványok előtt mind nagyobb fényben tündöklött, elkezdődött az a természetes dicsőítés, melynek vége az ő istenítése

lett. Az a gondolat, hogy ember önmagától nem mivelhet oly nagy dolgokat, mint Jézus mivelte, annál inkább erőt vett a tanítványok lelkén, minél inkább érezték saját gyarlóságukat s minél inkább tapasztalták, hogy mily nehéz a már megkezdett munkát tovább folytatni. Ennélfogva Jézusnak különös isteni erőt tulajdonítottak, a mit közönségesen úgy fejeztek ki, hogy benne a szent lélek munkálkodott. „Jézus pedig szent lélekkel teljes lévén, megtérea a Jordántól.“ Máté. 4, 1. Majd ezzel se elégedtek meg, hanem származását is a szent léleknek tulajdonították. Máté. 1, 20. 300
Mig végre három század mulva kimondatott a Jézus istensége, mi által ki lön emelve a közönséges emberek sorából és oly lénynyé alakítottatott, a melynél éppen az hiányzott, a mi őt egyedül teheti az emberiség erkölcsi példányképeül: az emberiség.

Tagadhatatlan, hogy Jézusban az isteni erő, a szent lélek munkálkodott és pedig jóval nagyobb mértékben, mint bárkiben másban az emberek közül. Ez az isteni erő vagy szent lélek volt ugyszólván az ő alkotó eleme, mely őt erkölcsileg az Istenhez hasonlóvá, vele bizonyos tekintetben egygyé tette; de azért csak ember, a mi testvérünk és barátunk marad ő mindörökké, kinek példáját követni s arra törekedni, hogy hozzá hasonlók legyünk, életünk legnemesebb feladata.

64. §. Jézus nevei.

Jézusnak e nevezetén kívül, melyet születésével szülőitől nyert s Máté 1, 21. szerint annyit tesz, mint szabadító, még más nevei is vannak. Ilyenek

a) *Krisztus*, mely az ő hivatalát jelenti s megfelel a zsidó Messiás szónak, a mi felkent királyt jelent.

b) *Emberfia*. E nevezettel gyakran él maga Jézus is: „Az ember fiának nincsen holott fejét lehajtsa.“ Máté. 8, 20, „Eljött az embernek fia.“ Máté. 11, 19. stb., a mi azt mutatja, hogy ő maga elakarta oszlatni a véleményt, mintha ő a messiási várakozásoknak abban az értelemben kívánt volna megfelelni, mint a zsidók óhajtották volna. Ő nem akart egyéb-

nek tartatni, mint embernek, embernek a szó legnemesebb értelmében.

c) *Istenfia*. E nevezettel szintén többször él Jézus s hogy ahoz igényt tartott, nyilván van abból, hogy a midőn Simon Péter azt mondja. „Te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia,” Jézus őt boldognak mondja. Máté. 16, 16. és 17. E nevezetet egyébaránt nem egyszer alkalmazták már az ó testamntumban az egész zsidó népre, különösen pedig annak királyaira s nem egyebet jelent, mint Isten különös kegyében álló ember. Jézus legméltóbban nevezhette magát Istenfiának, mert ő legelevenebben érezte, hogy az Isten neki Atyja s az ő akaratán meg kell nyugodnia. Azonban ezt a nevezetet nem tartotta magára nézve kiváltságoltnak, sőt azon munkált, hogy az embereket általában Istenfiaivá tegye, vagyis, hogy ezek mindnyájan érezzék az Isten atyaságát. Jézus nem mondja Istent csak Atyámnak, hanem Mi Atyánknak.

A különbség csak az, hogy ő Istennek egyszülött, jobban mondva elsősülött fia, a mi azt teszi, hogy ő ismerte fel legelőbb az Istent mint Atyát, a miből szükségképpen következik, hogy ő a mi közbenjárónk Isten és emberek között; azaz: ő ismertette meg velünk is azt a viszonyt, a mely van Isten és emberek között. Ezért nevezik aztán Jézust még közbenjárónak, utolsó Ádámnak, második embernek, pásztornak, főpapnak, Urnak stb.

Jézust közönségesen az ó testamentumban megígért Messiásnak tartjuk.

Igaz ugyan, hogy Jézus nem felelt meg azoknak a várakozásoknak, a melyeket különösen a zsidónép egy Messiáshoz kötött, ettől várván az idegen hatalom alóli felszabadítatását és Zsidóország helyreállítását; mindazáltal már közöttük is találkoztak, a kik az ő messiásságát nem vonták kétségbe; így például Simon Péter ez értelemben nyilatkozik, midőn

azt mondja: „Te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia.“ Máté, 16, 16. Később pedig mindinkább kitűnt, hogy ha nem is a zsidók értelme szerint, de egy magasabb, erkölcsi értelemben Jézus valóságos Messiás volt, mert egy lelki országot alapított, melyen az irás szavai szerint: „A pokol kapui diadalmat nem vehetnek.“ Máté 16, 18. Ő az, a kinek lelki szabadságunkat köszönhetjük s így szólhatunk az apostollal: „Nem adott nekünk az Isten félelemnek lelkét, hanem erőnek, és szeretetnek és józan elmének lelkét.“ 2. Tim. 1, 7.

65. §. Jézus megváltói műve.

Jézus megváltói műve alatt értjük azt a munkásságot, melyet Jézus kifejtett, hogy az embereket Isten helyes ismeretére vezérelje s ez által őket a tudatlanságtól és tévelygéstől megmentse, az emberekben felébreszse az erkölcsiség érzetét s ez által a bűnt és annak szomorú következéseit eltörölje, végre a halál félelmei között is vigaszt nyújtson a léleknek az örökélet iránti hit megszilárdításával. Ezen magasztos elveknek hirdetésében és terjesztésében fáradozott ő szüntelen. Ezeknek kimutatására és békibizonyítására voltak irányozva minden tettei. Ezekért szenvedett üldöztetést és gyalázatot, ezekért élt és halt; mert a midőn látta, hogy dicső elveinek igazságát csak élte árán védheti meg, kész volt magát feláldozni, kész volt a keresztfán meghalni.

Jézus megváltói tisztében különösen három hivatalt szoktak megkülönböztetni: prófétai, főpapi és királyi hivatalt.

A prófétai hivatal egyértelmű a tanítói hivatallal, a mi Jézusnak, miként a zsidó prófétáknak is, legfőbb foglalkozása volt. A szabad ég alatt és a zsinagogákban, magány házaknál és a mezőn egyaránt tanított.

A főpapi hivatal alatt közönségesen a keresztfán történt önfeláldozását értik, melylyel legnagyobb jelét adta Isten és emberek iránti szeretetének. Innen igen sokan az ő halálának különös eredményt tulajdonítanak, mintha az engesztelő áldozatul szolgálna az emberek bűneiért. A mire nézve jegyezzük meg, hogy sem a józan okossággal, sem Isten igazsá-

F
o
h
T
V
gosságával nem egyeznék meg, hogy az ártatlanul kiontott vér a bűnösök bünei büntetésének váltságául szolgáljon. S így a Jézus halálának, illetőleg főpapi tisztének sem tulajdoníthatunk nagyobb befolyást, mint a minővel az erkölcsi példaadásnak birnia kell minden nemes keblü emberre.

A Jézus halála különben is csak életével összekötve nyeri meg valódi jelentőségét; nem egyéb az, mint megkoronázása a legnemesebb életnek s nem a kiállott szenvedések, nem az ő vérének hullása, a mi minket meg kell, hogy ragadjon, hanem az a lelki erő, az az önmagán való győzelem, melyet Jézus a keresztfán is tanusított. Az ő halála, igaz, hogy áldozat: a szeretet és igazság áldozata; de ez áldozatnak mi csak akkor vesszük hasznát, ha az ő szeretetét és igazságát is a magunkévá tesszük.

A Jézus királyi hivatalát illetőleg végre abba a szellemi uralkodásba helyezhetjük, a melyet ő a keresztények felett a keresztény egyházban gyakorol, ő levén ennek feje, utmutatója, példaadója, szóval szellemi vezére.

Csodák
A kik Jézusnak nagyságát, isteni küldetését nem tudták másként bém bizonyítani, azok nagy súlyt fektettek arra is, hogy ő csudákat tett. Való, hogy az evangéliumban csudás események vannak elbeszélve Jézusról, melyek között legszámosabbak a betegek gyógyítása. Lehet, hogy a szent írók ez események leírásával nem akartak egyebet kimutatni, mint azt, hogy Jézus a segélyre mindig készen volt. Annyi bizonyos, hogy ő maga gyakran visszautasította azokat, a kik tőle csudát kértek és vártak. „E gonosz és parázna nemzetség jelt kíván, de nem adatik.“ Így kiált fel Máté 12, 39-ben. Aztán a csuda, ha szinte lehetséges volna is, csak azokra gyakorolhat befolyást, a kik annak szemmel látó tanúi; másokra nem. Kétezer év története és saját szívünk jobb természetete hatalmasabb érvek Jézus nagysága és isteni küldetése mellett, mint azok a tettek, melyeket kortársai csudáknak kereszteltek.

Csodák
A legnagyobb csuda maga Jézus, nagyszerű, egyedül Istennek és Istenben élő szeretetével; a legnagyobb csuda az ő egyénisége azzal a nemes, jóindulatu emberbaráti szívvel, melyhez hasonlót még nem ismerünk.

66. §. Jézus tanításának alapelvei.

Jézus tanításainak alapelveit a következőkben foglalhatjuk össze:

1-ször Isten a mi Atyánk s az emberek különbség nélkül az Isten gyermekei. Ezt fejezi ki az apostol is, midőn így ír: „Mert nem vettétek a szolgálatnak lelkét ismét a félelemre, hanem a fiaságnak lelkét vettétek, ki által kiáltjuk: Abba, azaz szerelmes Atya.“ Róm. 8, 15. Ebből következik

2-szor, hogy a vallás, mely az Isten és ember közötti viszonynak nyilatkozata, a szeretetben éri el tetőpontját. „Az Isten szeretet, és a ki a szeretetben marad, az Istenben és az Isten abban.“ 1. Ján. 4, 16.

3-szor a szeretet minden ember eleibe kötelesegeket szab, melyeket ő teljesíteni tartozik, de mivel az ember gyarlóbb, minthogy kötelelességeinek mindenkor megfelelhessen, szüksége van Isten kegyelmére, a ki őt nemcsak gyámolítja nemes törekvéseiben, hanem botlásai és tévedései között is iránta könyörületet tanusít. „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, és minden vigasztalásnak Istene.“ 2. Kor. 1, 3.

4-szer bűneinknek megbocsátása azonban csak az első lépés arra, hogy a büntől teljesen megszabaduljunk s az igazságot megismerve, új életben járjunk. Innen Jézust úgy tekinthetjük, mint szabadítónkat. „És megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká teszen titeket.“ Ján. 8, 32.

5-ször a ki már igazságban jár, az nemcsak ez életben érezheti magát megnyugtatra, hanem bizalommal tekinthet a jövő elébe is. „Légy hív mind halálig és neked adom az életnek koronáját.“ Jel. 2, 10.

Jézus az Isten lételet soha sem igyekszik bém bizonyítani. Ő azt magában érzi, következőleg felteszi másokról is, hogy azt úgy, mint ő, magukban érzik. Hanem az Istenről sokkal

felségesebb fogalmat ad, minden előtte birt fogalmaknál, midőn az Istent Atyánknak mondja.

Hogy minő helyet foglal el Jézus tanításaiban a szeretet, nyilván van abból a feleletből, melyet a törvénytudónak adott, ki tőle a legnagyobb törvény iránt tudakozódván, így szólott: „Szeressed a te Uradat, Istenedet, teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehez: Szeressed felebarátodat, mint te magadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták irások.“ Máté 22, 37–41.

A kiben már a szeretet megvan, annál nem hiányozhatik a cselekedet is, mert minden tette a szeretet ösztönöz.

Azonban a szeretet igen sokszor rossz irányt vesz, nevezetesen pedig önszeretetté, jobban mondva, önzéssé fajul s ez az embert bűnössé teszi.

Isten még a bűnös ember iránt is atyai indulattal viselkedik, annak megbocsát.

De a midőn Isten megbocsát, egyszersmind az embertől is megvárja, hogy megjavuljon s méltó legyen arra a szabadságra, melylyel Jézus minket a törvény alól felszabadított.

Ez a Jézus tanításainak gondolatmenete, melyhez mint egy zárkő gyanánt járul a jövő élet és halhatatlanság hite. A mint ő maga is mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet; a ki én bennem hiszen, ha meghal is, él.“ Ján. 11, 25.

67. §. Az Isten országa.

Jézus tanításainak különös fontosságot kölcsönöz az, hogy azok nem egyes személyekhez, nem is egy bizonyos néphez, hanem az összes emberiséghez vannak intézve s alkalmasak arra, hogy az emberek azoknak alapján egy vallásos társulatot alkossanak, egy közönséget formáljanak, melyet Jézus az *Isten országának* nevez.

Az Isten országa azonban, a mint azt Jézus felfogta, merőben különbözik attól az Isten országtól, mely már a zsidó vallásban szerepel. Ebben az Isten országa egészen a földi országok mintájára van

alakítva: törvényekkel, egyházi intézményekkel és szertartásokkal bir; ellenben Jézus az Isten országát egészen az ember belsejébe helyezi s tulajdonképpen nem egyéb, mint az isteni akaratnak uralma az ember lelkében, mely isteni akarat egyszersmind áthatja és eleveníti az egész közönséget. Ide vonatkoznak Jézusnak eme szavai: „Nem jö el úgy az Istennek országa, hogy ember eszébe vehetné. És nem mondják ezt: Imé itt, vagy imé amott vagyon, mert imé az Istennek országa ti bennetek vagyon.” Luk. 17, 10 és 21.

m2 is
22 egy h
22k igy
r2m2k

Az Istennek országát Jézus más szókkal a mennyek országának is nevezi. Ennek a két elnevezésnek tehát ugyanazon egy értelme van, s mondhatni, tanításainak központját képezik. Leginkább ki vannak fejtve pedig az ugynevezett hegyi prédikációban és a menyországról való hasonlatokban.

Jézus életének főcélja az Isten országának megalapítása volt. Beszédei jobbra oda voltak irányozva, hogy értésökre adja az embereknek, mit kell tenniök és mit kell kerülniök, mint az Isten országa polgárainak. Egyszersmind életében példát adott arra, hogy miként éljünk mindnyájan mint mennyei polgárok már itt e földön. Ennélfogva az ő megváltói műve sem áll egyébből, mint azon akadályok megmutatásából s a maga részéről történt elhárításából, a melyek miatt az ember nem közeledhetik Istenhez és nem lehet Isten országának tagja.

Kent
Szep

68. §. A hegyi prédikáció.

A hegyi prédikáció alatt értjük Jézusnak azt a beszédét, mely le van írva Máté evangéliuma 5, 6. és 7-ik részeiben s magában foglalja a Jézus által hirdetett Isten országának alaptörvényeit. E beszédet némelyek szerint Jézus egyszerre mondotta egy hegyen a körulte gyült sokaságnak s tulajdonképen ezért nevezik hegyi prédikációnak; mások szerint ellenben Jézus azt nem egyszerre, hanem különböző alkalmakkal

Lugy. tók. m. 2t. mennyei A. tók. 2t.
felh. 22 Ö n2pjt ig is gon.

és különböző helyeken mondotta s egy egészszé Máté evangélista alkotta. De bármiként legyen, annyi bizonyos, hogy e beszéd legszebb tüköre Jézus nemes lelkének, tiszta, egyenes gondolkozásmódjának s egészen ellentétet képez Mózes törvényeivel, mert a Mózes törvényeiben az Isten erős, boszuálló Ur, a Jézus hegyi beszédében szerető atya; abban az ember Jehova szolgája, ebben az Isten gyermeke; Mózes a törvényt átokkal kíséri s annak tiszteletét félelemmel és fenyegetéssel tartja fenn, Jézus száján ellenben csak áldás ül, neki célja meggyőzni az embert arról, hogy a jót tennie kell önként, szeretetből, különben a legnemesebb tettek sincs erkölcsi becse.

A hegyi beszédben a következő főbb részeket lehet megkülönböztetni:

- a) A boldogok megnevezése. (5, 3—13.)
- b) A tanítványok elhivatása. (5, 13—17.)
- c) A régi és új törvény vagy Mózes és Krisztus. (5, 17—48.)
- d) Intés mindennemű képmutatás ellen. (6, 1—23.)
- e) Az ember szeretetének tárgya csak egy lehet. (6, 24—34.)
- f) Mások iránt legyünk szelidek, magunk iránt szigorúak. (7, 1—14.)
- g) Az igaz vallás gyümölcse: a tett. (7, 15—29.)

Minthogy már az Isten országának eszméjét s általában Jézus vallását leginkább a hegyi beszédben találjuk kifejtve, szükséges azzal közelebbről megismerkedni.

a) Jézus a hegyi beszédet a boldogok megnevezésével kezdi (5, 3—13). Boldogok — ugymond — a lelki szegények, a kik sirnak, az alázatosok, a kik éheznek és szomjuhozzák az igazságot, az irgalmasok, a kiknek szivök tiszta, a békeségre igyekezők, a kik háborúságot szenvednek az igazságért, tehát nem a kevélyek, a felfuvalkodottak, nem azok, a kik magokat tökéleteseknek, jóknak, igazoknak tartják, hanem igyekeznek, hogy azok lehessenek. E boldogságot igéri ő

tanítványainak s mindazoknak, a kik Isten országának tagjai kívánnak lenni.

b) Megnevezvén Jézus a boldogokat, egyenesen tanítványihoz fordul s azoknak elhivatását (5, 13—17) e két hasonlatban adja értésükre: „Ti vagytok e földnek savai; ti vagytok e világnak világosságai.“ Só és világosság; amaz azt ad minden ételnek s a testeket megóvja a rothadástól, ez eloszlatja a setétséget, tehát a tanítványoknak is a két tulajdonságot kell magokban egyesíteni. Általában, a ki Isten országának tagja kíván lenni, nem elég, hogy csak maga legyen jó és igaz, hanem másokat is segíteni kell, hogy lássanak és megjavuljanak.

c) „Nem jöttem, hogy a törvényt eltöröljem, hanem inkább, hogy azt bétöltsem.“ E szavakkal fog Jézus a régi és új törvény magyarázatához, (5, 17—48.), mely a hegyi beszéd magvát képezi s kifejezést ad annak az igazságnak, hogy az igaz vallás nem a törvény betüinek bétöltéséből, hanem valódi erkölcsösségből áll. Jézus nem elégszik meg azzal, ha valaki nem öl, nem paráználkodik, és hamisan nem esküszik, mint a hogyan Mózés megírta. Ő ennél többet kíván az Isten országának polgáraitól. Ő azt kívánja, hogy még csak ne is haragudjunk s készek legyünk ellenségeinkkel is megbékélni. Ő azt kívánja, hogy még a gonosz gondolatokat is eltávoztassuk s legyünk oly igazságosok, hogy szavainkban senki se kételkedhessék; következőleg, hogy azt esküvel ne kelljen erősítenünk. Ő azt kívánja, hogy inkább engedjünk valamit a magunkéból is, minthogy másokat kegyetlenül meg-hurczoljunk. S minthogy mindezeket csak úgy tehetjük meg, ha igaz szeretet él bennünk: a szeretet legyen mindenekben irányadónk, még pedig az a szeretet, mely nem nézi csak a maga hasznát, hanem felölel, magába foglal különbség nélkül minden embert.

d) Ezután (6, 1—24) a képmutatásra tér át Jézus s azt különösen az alamizsnálkodásnál, az imádkozásnál és a böjtölésnél veszi éles bírálat alá, intve annak eltávoztatására. E részben különös figyelmet érdemel a Miatyánk, vagyis az uri imádság, melynek minden tetele egy-egy eszme világot tár fel a gondolkozó lélek előtt. Már a megszólítás: „Mi Atyánk, ki vagy a menyekben“ egyszerre fejezi ki az Isten jóságát és fönségét; azután az első három kérés az Isten országának eljövételére van irányozva, a mi felemeli a lelket Istenhez; ezt három más kérés követi, mindennapi kenyerünket, vét-

Fontos keinket és a gonoszokat illetőleg, melyből nyilván van, hogy Jézus az Isten országához is szükségét s küzdelmet kötött, de a kik Istenben biznak és hozzá folyamodnak, azok a szükségek és kísértések között is megállanak, mert az Isten erős és mindenható; övé az ország, a hatalom és a dicsőség.

Általában e rész a hegyi beszédnek legszebb része s intésül szolgál mindennemű képmutatás ellen.

Fontos e) Az ember szeretetének tárgya csak egy lehet, nem lehet az Istennek is, a világnak is egyszerre szolgálni. E gondolatot fejti ki Jézus tovább a hegyi beszédben, (6, 24—34), aztán int a hiában való gondoktól, melyek miatt nem egyszer epesztjük magunkat. Az embernek kevés kell arra, hogy meg legyen elégedve, különben is a boldogság nem áll a sok vagyonban Isten minden teremtményéről gondot visel. A munka szükséges, de az embernek Istenben is biznia kell, különben a verejték elveszti édességet s a munka csakugyan átokká lesz.

F Fontos f) Mások iránt legyünk szelidek, magunk iránt pedig szigoruak. Így tanít tovább Jézus a hegyi beszédben. (7, 1—14). Fontos elv, melynek az életben rendesen éppen az ellenkezőjét gyakoroljuk, mert mi a mások hibáit többnyire megnagyobbítjuk, a magunkét pedig kisebbitjük. Az Isten országában ennek nem szabad így lenni. Itt a szeretet kell, hogy uralkodjék mindenekben. A szeretet azonban nem zárja ki a mások tettei felett való ítéletet, csak hogy soha se felejtjük el, hogy mi csak a tettet magát látjuk, az indokot pedig nem, pedig ez a födolog, e nélkül helyesen ítélni nem lehet. A tettek indokát csak mi magunknál láthatjuk, éppen ezért magunk iránt szigoruabbaknak kell lennünk. Ne elégedjünk meg, ha nem vagyunk rosszabbak másoknál, hanem igyekezzünk a legjobbak közé tartozni. Ne járjunk azon a széles uton, melyen a nagy tömeg, a közönséges emberek járnak, hanem keressük a keskeny ösvényt, az igazak utját.

A tett g) Az igaz vallás gyümölcse: a tett. E gondolattal zárja be Jézus a hegyi beszédet. (7, 15—27). Az üres szó, a puszta érzelem, ha még oly kegyes is, nem sokat ér, csak annyi, mint a fán a levél és virág. A ki az Isten országának méltó tagja kíván lenni, annak tennie, cselekednie kell, az gyümölcsöt kell, hogy teremjen. A mint ő maga mondja: „Nem minden, a ki ezt mondja nekem: Uram,

Uram! menyen bé Mennyországba, hanem a ki cselekszi az én mennyei Atyám akaratját.“

Ez a hegyi beszéd tartalma, melyben a kifejezéseket tekintve, találhatunk itt-ott éles, kemény szavakat, melyek első pillanatra megdöbbenthetnek és visszatetszést is szülhetnek, de semmi olyat, a mi közelebbről vizsgálva, ne hordaná magában a legszentebb igazságokat s a legnemesebb elveket, melyeken az ember a maga üdvét és boldogságát felépítheti, a melyek egyszersmind legbiztosabb alapul szolgálhatnak az Isten országának, annak a lelki országnak, melynek Jézus a királya.

69. §. Jézus hasonlatai vagy példabeszédei a mennyországról.

A mit Jézus a hegyi beszédben, ugyszólván, elméletileg tárgyal, azt a mennyországról szóló hasonlataiban megvilágosítja s mintegy az életre alkalmazza. Ezek a hasonlatok elszórva fordulnak elő az evangéliumban s a következő főbb csoportokra oszthatók:

a) A mennyország becse. (Máté 13, 44, 45. és 46.)

b) A mennyország Ura. (Luk. 15, 4—11. Máté 20, 1—16. Luk. 13, 6—9.)

c) A mennyország polgárai. (Luk. 18, 9—14; Luk. 15, 11—32. Luk. 10, 25—37. Luk. 16, 1—9.)

d) A mennyország akadályai és ellenségei. (Luk. 14, 16—24. Luk. 16, 19—31. Máté 25, 1—13; Máté 21, 33—43. Máté 18, 23—35.)

e) A mennyország fejlődése. (Máté 13, 3—8; Máté 25, 14—30; Máté 13, 31. és 32. Máté 13, 33. Márk 4, 26—30. Luk. 5, 36—39. Máté 13, 24—30, 47—50.)

a) A mennyország becsét Jézus két hasonlatban fejezi ki. Hasonlítja azt egyszer a mezőben elrejtett kincshez. Máté 13, 44. Másodszor a szép drágakőhöz. (Máté 13, 45 és 46.) Mindkettőben az alapeszme ez: A mennyország közönségesen el van rejtve az emberek előtt; de a ki azt egyszer meg-

találta s becsét megismerte, kész annak birhatásáért mindent áldozni.

Jo
s
Isten most mint atya, majd mint házigazda, vagy a mezőnek ura, majd ismét mint király fordul elő. De mindenik alakban az ő lénye a szeretet. Ez a szeretet nyilatkozik az elveszett juhról és drakmáról (Luk. 15, 4—11.), a szőlőmunkásokról, (Máté 20, 1—16.) és a terméketlen figefáról szóló hasonlatokban. (Luk. 13, 6—9.)

Fontos
c) A menyország polgárává csak az lehet, a ki először bűneit megismeri; másodsor pedig teljesen megtér és megjavul. Az első feltételt Jézus a farizeus és publikanusról való példabeszédben (Luk. 18, 9—14), a másodikat a megtért fiuról szóló példabeszédben állítja elénkbe. (Luk. 15, 11—32.)

I
De a bűnök megismerése és a megtérés csak az első lépés arra, hogy valaki a menyország polgárává lehessen, ugyszólván ez csak a felvétel; mert a menyország valódi polgárának igaz felebaráti szeretettel kell birnia s magát szüntelen jó cselekedetben kell gyakorolnia. Ide vonatkoznak Jézusnak a könyörületes Samaritánról (Luk. 10, 25—37) és a hamis Sáfárról (Luk. 16, 1—9.) szóló példabeszédei.

Fontos
d) A menyország akadályai és ellenségei. Ezek elsőben is a mindennapi foglalatosságok, a mit Jézus a nagy vacsoráról szóló példabeszéddel világosít meg, (Luk. 14, 16—24.), melyre nem kapott vendéget a gazda; mivel a kiket meghívott, mindnyájan el voltak foglalva saját dolgaikkal.

Fontos
Másodsor: a telhetetlenség, a mit a gazdag emberről és a szegény Lázárról szóló példabeszédben látunk. (Luk. 16, 19—31.) A gazdagság magában véve nem véték, valamint a szegénység nem erény; de amaz vétékké lesz a telhetetlenség által; ez erénynyé növi ki magát, ha türelemmel s meglegédeccsel van összekötve.

III
Harmadsor: a gondatlanság. Példa rá a tiz szűzről szóló hasonlat. (Máté 25, 1—13.)

IV
Negyedsor: a gonoszság, a mint ez a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédben van leírva. (Máté 21, 33—43.)

V
Vége: a könyörületlenség. Előadva a király szolgájáról szóló példabeszédben. (Máté 18, 23—35.)

Fontos
e) A menyország fejlődése. Ide tartoznak:

a) A magvetőről szóló példabeszéd. (Máté 13, 3—8.)

Fontos
Valamint az elhintett mag fejlődése a földtől, ugy függ az

evangélium hatása is a szívtől. Vannak emberek, a kik az igét fel sem veszik; vannak, a kik felveszik, de nem engedik, hogy az gyökeret verjen; vannak, a kiknél az ige gyökeret ver ugyan, de gyümölcsöt nem terem; végre vannak, a kiknél gyümölcsöt is terem.

β) a táalentumokról szóló példabeszéd. (Máté 25, 14—30.) A tehetségek is különbözők, de különböző azoknak a felhasználása is.

γ) a mustármagról szóló példabeszéd, (Máté 13, 31, 32.), mely az Isten országának fokenkénti növekedését írja le.

δ) A kovásról szóló példabeszéd. (Máté 13, 33.) Valamint a kovász az egész tésztát megkeleti, így hatja át az evangélium az egész emberiséget.

ε) Az elhintett magról szóló példabeszéd. (Márk. 4, 26—30). Minden lassanként fejlődik és éri el tökélyét.

η) Az ó és új posztóról, ó és új tömlőről szóló példabeszédek. (Luk. 5, 36—39.) Az új eszme nem fér meg a régi formában.

Végre a jó magról és a gyalomról szóló példabeszédek. (Máté 13, 24—30. és 47—50), a melyek a menyország tagjainak az utolsó ítéletkor leendő elkülönítését foglalják magukban.

A mint ezekből látni lehet, Jézus a maga példabeszédeiben a legközönségesebb és mindenki előtt ismert tárgyakat felhasználta, hogy az általa hirdetett igazságokat mintegy kézzelfoghatóvá tegye és érzékítse. És mily egyszerű, mily mesterkéletlen az előadás. Valóban Jézust nem ok nélkül nevezik mesternek, mert mester volt a tanításban s e tekintetben is példányul szolgálhat mindnyájunknak.

70. §. Visszapillantás a harmadik részre.

Mindaz, a mit az Isten országának alapítójáról, a Jézus Krisztusról láttunk, azon meggyőződésre kell, hogy vezessenek, hogy ő felette áll minden előtte élt prófétáknak s vallás-erkölcsi tekintetben ma is legbiztosabb kalauza az emberiségnek, úgy, hogy mi is elmondhatjuk a Cselekedetek írójával: „Nem adott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk.” Csel. 4, 12. Mint a

✓ hegyre épített torony messze-távol csillámlik, úgy tündöklék Jézusnak tudománya késő századokon át, hitet, reményt öntve a keblekbe s a mi legfőbb, szabaddá tevén a lelket annyira, hogy az többé nem ismer más korlátot, mint az igazságot.

És Jézusnak nemcsak tudománya, vallás-erkölcsi elvei bámulásra méltók, hanem élete is példányszerű. Ő úgy cselekedett, a mint tanított s nem azt kívánta tanítványaitól, hogy hallgassák, hanem hogy kövessék őt, mert ő az út, az élet és igazság. Ján. 14, 6. Ő az, aki egy Messiás tisztét a szó legnemesebb értelmében bétöltötte s mint az apostol mondja: „Ur az Atya Isten dicsőségére.“ Fil. 2, 11.

A midőn már Jézus nagyságát és isteni küldetését elismerjük, önként lelkünk elébe tolul az a kérdés, hogy mivel tartozunk mi Jézusnak? Kell-e nekünk Jézust imádni, vagy elég, ha őt mindenek felett tiszteljük, szeretjük és példáját követjük? Mint-hogy az imádás tulajdonképpen csak az örökkévaló, legszentebb, egyetlen lényt illetheti s maga Jézus is ezt tanította: „A te Uradat, Istenedet imádjad és csak őtet szolgáljad.“ Máté 4, 11., nyilván van, hogy Jézust, legalább abban az értelemben, a mint Istent szoktuk, imádni nem kell. Ezt ő sem kívánta soha, sőt egy alkalommal, midőn egy ember őt jó Mesternek szólítá, így felelt neki: „Miért mondasz engem jónak? Nincsen senki jó több az egy Istennél?“ Máté 19, 17. Különben is, bármily nagy volt is a Jézus, ő is mindeneket az Istentől vett, a kit ő is imádott. Példára az uri imádság.

Azonban, ha ezeknek alapján a Jézust, mint Istent, nem is imádhathjuk, annál nagyobb az a tisztelet, melylyel neki adózni szent kötelességünknek tartjuk. Az a tisztelet, melyet Jézus iránt keblünkben érezünk, nem hasonlítható más emberek iránti tiszte-

lethez. Más embereknek nevét nem elegyítjük imád-
ságunkba ; de a Jézust gyakran felhozzuk, mint a ki
által ismerjük Istent Atyánknak s többnyire az ő
nevével zárjuk be könyörgésünket. E mellett Jézust
tartjuk egyedüli példányképünknek, a kit magunkban
megvalósítani óhajtunk. Más embereknek is bámuljuk
egyes tetteit ; de a ki egy teljes, bevégzett életet mutat
nekünk, nem más, mint a Jézus, az Istennek szent
fia. Az ő nyomdokiba lépni, őt szeretni és követni —
ebben áll a Jézus igaz tisztelete. S ha ezt megteszszük,
ha úgy szeretjük az Istent, mint ő szerette, ha úgy
szeretjük embertársainkat, mint ő szerette, úgy bizo-
nyosan a mi tiszteletünk Jézus iránt nem fog soha
pironságul szolgálni, úgy méltó tagjai leszünk az Isten
országának, melyet ő hirdetett, s mely a szent lélek
béfolyása következtében a keresztény egyházban lett
megvalósítva s kell, hogy egykor még inkább meg-
valósuljon.

De ezzel már az egyházat illető részhez jutottunk.